

Відомості про автора

ДЖЕДЖУЛА Олена Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій Вінницького національного аграрного університету (вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, 21008, e-mail: DzedzhulaO@ukr.net).

DZHEDZHULA Olena - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Mathematics, Physics and Computer Technologies of Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3 Soniachna st, e-mail: DzedzhulaO@ukr.net).

ДЖЕДЖУЛА Елена Михайловна – доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой математики, физики и компьютерных технологий Винницкого национального аграрного университета (ул. Солнечная, 3, г. Винница, 21008, e-mail: DzedzhulaO@ukr.net).

УДК 631.439.147

DOI: 10.37128/2411-4413-2020-3-9

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

ХАЄЦЬКА О.П.,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті описано сутність інвестицій, що є ключовим чинником економічного розвитку, висвітлено сучасний стан інвестиційної привабливості України. Залучення довгострокових міжнародних інвестицій, їх просування є одним із пріоритетних завдань економічної політики держави. В економіці України існує проблема нестачі інвестиційних ресурсів та відсутності сприятливих умов для їх нагромадження, недосконалою є оцінка внутрішнього потенціалу національних заощаджень, можливостей фінансових інститутів щодо інвестиційної трансформації ресурсів, особливостей регулювання інвестиційної діяльності в умовах змін економічних відносин.

Запропоновано загальні принципи інвестиційної політики та основні компоненти інвестиційної привабливості, завдяки яким забезпечується стабільне надходження інвестицій у країну.

Установлено перебіг сучасних політичних процесів, цілей та пріоритетів поліпшення інвестиційного клімату в Україні, що негативно впливають на міжнародну інвестиційну привабливість.

Наведено та проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну, їхню структуру за видами економічної діяльності та розподіл прямих інвестицій за країнами-інвесторами. Виявлено, що у 2019 році в економіку України надійшли інвестиції з Кіпру, Нідерландів, Швейцарії, Німеччини, а перспективними галузями для надходження

міжнародних інвестицій є галузі АПК, промисловості, енергетики, оптової та роздрібною торгівлі, інформаційних технологій та інфраструктура, підприємства, що здійснюють фінансову та страхову діяльність.

Запропоновано ряд індексів, які визначають інвестиційну привабливість країн, інвестиційну довіру. Обґрунтовано рейтинг інвестиційної привабливості *Doing business-2020*, де Україна покращила свої позиції відповідно до минулого року.

Проаналізовано фактори та напрями підвищення міжнародної інвестиційної привабливості (економічні, організаційно-правові, міжнародні, фінансові, соціально-культурні), виконання яких дозволить посилити міжнародну інвестиційну привабливість України.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційна діяльність, прями іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, індекс інвестиційної привабливості країн.

Рис.: 7. Табл.: 3. Літ.: 18.

WAYS TO INCREASE THE INTERNATIONAL INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE

KHAIETSKA Olha,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of Economics Department,
Head of the Department of Economics
Vinnitsia National Agrarian University,
(Vinnitsia)

The article describes the essence of investment, which is a key factor in economic development, highlights the current state of investment attractiveness of Ukraine. Attracting long-term international investments, their promotion is one of the priorities of economic policy. In the economy of Ukraine, there is a problem of lack of investment resources and lack of favorable conditions for their accumulation, imperfect assessment of the internal potential of national savings, the capacity of financial institutions for investment transformation of resources, features of investment regulation in changing economic relations.

The general principles of investment policy and the main components of investment attractiveness are proposed, thanks to which a stable inflow of investments into the country is ensured.

The course of modern political processes, goals and priorities for improving the investment climate in Ukraine, which negatively affect the international investment attractiveness, has been established.

The dynamics of foreign direct investment in Ukraine, their structure by type of economic activity and the distribution of direct investment by investor countries are presented and analyzed. It was revealed that in 2019 the Ukrainian economy received investments from Cyprus, the Netherlands, Switzerland, Germany, and promising industries for international investment are agriculture, industry, energy, wholesale and retail trade, information technology and infrastructure, financial corporations. and insurance activities.

*A number of indices are proposed that determine the investment attractiveness of countries, investment confidence. The rating of investment attractiveness of *Doing business-2020* is substantiated, where Ukraine has improved its positions compared to last year.*

The factors and directions of increasing the international investment attractiveness (economic, organizational and legal, international, financial, socio-cultural) are analyzed, which will strengthen the international investment attractiveness of Ukraine.

Key words: foreign investment, investment attractiveness, investment activity, foreign direct investment, portfolio investment, index of investment attractiveness of countries.

Fig.: 7. **Table.:** 3. **Ref.:** 18.

ПОВЫШЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ

ХАЕЦКАЯ О. П.,
кандидат экономических наук, доцент,
заведующая кафедрой экономики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

В статье описана сущность инвестиций, которые являются ключевым фактором экономического развития страны, приведено современное состояние инвестиционной привлекательности. Привлечение долгосрочных международных инвестиций, их продвижения является одним из приоритетных заданий экономической политики. В экономике Украины существует проблема недостатка инвестиционных ресурсов и отсутствия благоприятных условий для их нагромождения, несовершенной является оценка внутреннего потенциала национальных сбережений, возможностей финансовых институтов относительно инвестиционной трансформации ресурсов, особенностей регулирования инвестиционной деятельности в условиях изменения экономических отношений.

Предложены общие принципы инвестиционной политики и основные компоненты инвестиционной привлекательности, благодаря которым обеспечивается стабильное поступление инвестиций в страну.

Установлен ход современных политических процессов, целей и приоритетов улучшения инвестиционного климата в Украине, которые негативно влияют на международную инвестиционную привлекательность.

Приведена и проанализирована динамика прямых иностранных инвестиций в Украину, их структуру за видами экономической деятельности и распределение прямых инвестиций за странами-инвесторами. Отмечено, что в 2019 году в экономику Украины поступали инвестиции из Кипра, Нидерландов, Швейцарии, Германии, а перспективными отраслями для поступления международных инвестиций являются отрасли АПК, промышленности, энергетики, оптовой и розничной торговли, информационных технологий и инфраструктуры, предприятия, которые осуществляют финансовую и страховую деятельность.

Изложен ряд индексов, которые определяют инвестиционную привлекательность стран, инвестиционное доверие. Приведен рейтинг инвестиционной привлекательности Doing business – 2020, где Украина улучшила свои позиции в соответствии с прошлым годом.

Проанализированы факторы и направления повышения международной инвестиционной привлекательности (экономические, организационно-правовые, международные, финансовые, социально-культурные), выполнение которых приведет к усилению международной инвестиционной привлекательности Украины.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционная деятельность, иностранные прямые инвестиции, портфельные инвестиции, индекс инвестиционной привлекательности стран.

Рис.: 7. Табл.: 3. Лит.: 18.

Постановка проблеми. Економічний успіх розвинутих країн та країн, які динамічно розвиваються, безпосередньо залежить від залучення іноземних інвестицій. Інвестиції є ключовим чинником економічного розвитку будь-якої держави, а збільшення їхньої кількості призводить до зростання рівня добробуту, підвищення якості життя громадян, вони забезпечують систематичне оновлення й розширене відтворення виробничого капіталу. Натомість міжнародні інвестиції сприяють певним змінам структури сучасного світового господарства та є матеріальною основою глобалізації підприємницької діяльності.

Українська економіка потребує залучення інвестицій ззовні та активного використання внутрішнього інвестиційного ресурсу. Для покращення інвестиційного клімату потрібно налагодити комунікаційні зв'язки між владою та бізнесом, провести реформування податкової системи, посилити захист прав власності.

Сутність інвестицій полягає в тому, що це операції з придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Залучення інвестицій дозволить знизити зношеність основних фондів, в Україні вона в середньому становить 60%, а тому варто в найближчі роки сприяти приливу інвестицій, щоб досягнути вищих рівнів економічного розвитку [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні проблеми інвестиційної діяльності досліджували вітчизняні науковці: Т. Бень, В. Геєць [3], А. Задоя [7, 8], М. Герасимчук, Б. Губський, Я. Жаліло [6], Б. Кваснюк, І. Лукінов, О. Махмудов, О. Моліна, Б. Панасюк, Н. Юрчук [17] зарубіжні науковці: Р. Барроу, Ч. Браун, Дж. Бейлі, Л. Дж. Гітман, М. Джонка, Дж. М. Кейнс, Р. Нурксе, Е. Хансен та інші.

Мета статті. Визначити шляхи підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України, що дозволить залучити кошти іноземних партнерів у економіку держави.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою перебудови економіки України на сучасному етапі є активізація інвестиційної та інноваційної діяльності. Процеси економічного зростання відбуваються завдяки зростанню інвестицій, змінюється їхня структура та якісні характеристики, але незважаючи на певне пожвавлення інвестиційних процесів в Україні, багато питань, пов'язаних з інвестиційною сферою, ще не вирішено.

Залучення довгострокових іноземних інвестицій, їх просування є одним із пріоритетних завдань економічної політики України. Існує низка привабливих факторів, які сприяють розширенню її інвестиційних зв'язків: вдале географічне

розташування (перетин основних транспортних шляхів між Європою та Азією); великий конкурентно необмежений внутрішній ринок; наявність кваліфікованої та порівняно дешевої робочої сили; значний науковий потенціал; розвинена інфраструктура (мости, порти, летовища, система зв'язку) та інше.

Важливим показником, що відображає ступінь інтеграції країни у світове господарство є створення відкритої експортоорієнтованої економіки. Військова ситуація на сході країни, світові економічні кризи, пандемія COVID-19 погіршили очікування інвесторів щодо перспектив інвестування в нашу країну.

В економіці України існує проблема нестачі інвестиційних ресурсів та відсутності сприятливих умов для їх нагромадження, недосконалою є оцінка внутрішнього потенціалу національних заощаджень, можливостей фінансових інститутів щодо інвестиційної трансформації ресурсів, особливостей регулювання інвестиційної діяльності в умовах трансформації економічних відносин. Для того, щоб в країну надходила значна кількість інвестицій, потрібно застосовувати ефективну інвестиційну політику, яка базується на системі загальних принципів (рис. 1).

Відповідно до наведених принципів можна відзначити, що завдяки їхньому виконанню можна забезпечити стабільне надходження інвестицій у країну, оскільки відповідальність та економічна прозорість, сприяння НТП, обґрунтованість рішень, сприяння інноваційному розвитку, економічна підтримка будуть сприяти приливу інвестицій.

Важливим фактором приливу міжнародних інвестицій є певні компоненти. Розрізняють набуті та базові компоненти інвестиційної привабливості країни (рис. 2). Вони включають вдале географічне розташування з наявністю важливих ресурсів; ефективне законодавче та інституційне забезпечення, що сприяє розвитку бізнес-середовища. Наскільки ці фактори вдало поєднуються та ефективно використовуються, настільки привабливою буде країна для приливу міжнародних інвестицій.

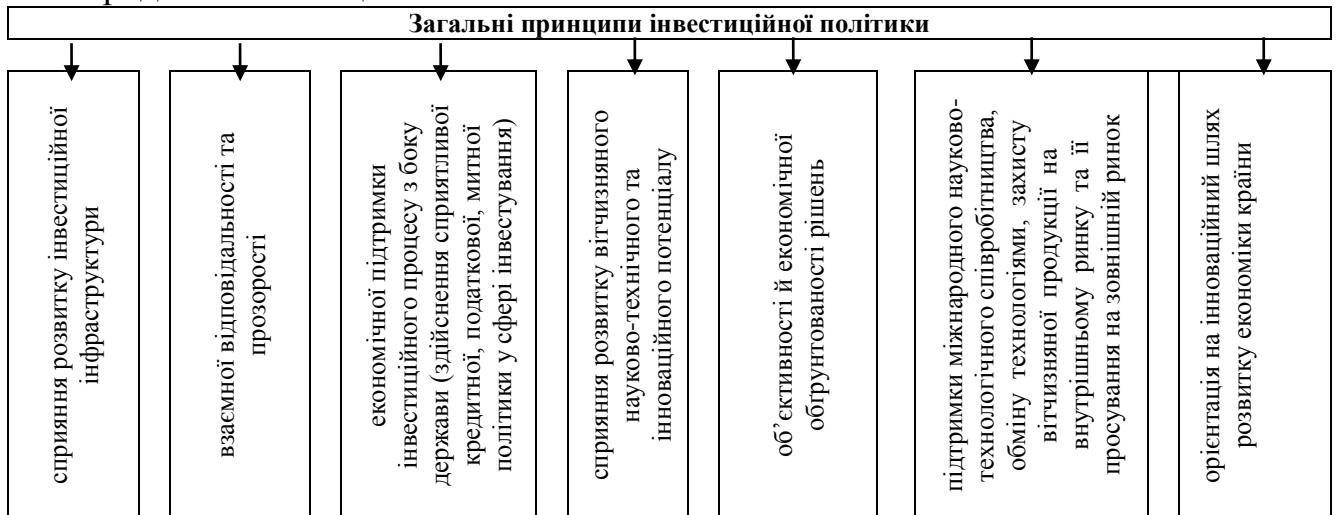

Рис. 1. Принципи інвестиційної політики

Джерело: таблиця сформована за [6]

На міжнародному рівні розрізняють групи суб'єктів іноземних інвесторів: приватні інвестори-підприємці, транснаціональні корпорації та інституційні інвестори.

Характеристикою першої групи є капіталовкладення, що вкладаються у малі та середні підприємства, можливе створення нових підприємств, ступінь ризику для яких високий, очікується швидке одержання прибутків, відбувається постійний контроль, інвестиції здійснюються у негрошовій формі.

До другої групи належать довгострокові інвестори або міжнародні компанії, які мають материнську компанію та дочірні, асоційовані підприємства за кордоном, які освоюють нові ринки для максимізації прибутку, бажають отримати доступ до ресурсів, а також інвестують у негрошовій формі.

Третя група інституційних інвесторів характеризується залученням коштів через продаж акцій, вкладенням середньострокових капіталів, купівлею пакетів акцій великих компаній. Вони можуть здійснювати реструктуризацію підприємств, бути фінансовими посередниками. Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародна фінансова корпорація є типовими представниками цієї групи.

Для того, щоб відбувалось економічне зростання у країні, необхідним є залучення прямих іноземних інвестицій у значних обсягах. Інвестиції – це усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються у різні види діяльності для подальшого отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту. (Закон України «Про інвестиційну діяльність»). Розрізняють прямі та портфельні інвестиції.

Рис. 2. Компоненти інвестиційної привабливості
Джерело: таблиця сформована автором за даними [2]

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ, Foreign direct investment, FDI) – це вкладення, які здійснюються інвестором у статутний капітал підприємства,

частка якого має бути не меншою від 10%. Ці вкладення зумовлені довгостроковим економічним інтересом і забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування.

Портфельні інвестиції – це вкладення капіталу в цінні папери з метою отримання доходу, такі інвестиції не забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування.

У системі національних рахунків до прямих міжнародних інвестицій відносять: первинні вкладення власного капіталу за кордон, реінвестиції, внутрішньокорпоративні трансферти капіталу у формі кредитів, субсидій та позик між прямим інвестором та філіями, дочірніми й асоційованими компаніями.

Перебіг сучасних політичних процесів негативно впливає на міжнародну інвестиційну привабливість України, підвищуючи ризики для інвесторів, зумовлені конкурентною боротьбою за світові інвестиційні ресурси, тому встановлення цілей та пріоритетів поліпшення інвестиційного клімату в Україні є надзвичайно важливим у сучасних умовах. Динаміку прямих іноземних інвестицій в економіку України з 2002 по 2019 рік висвітлено у табл. 1.

Протягом 2010–2019 років обсяги ПІІ в Україну було оцінено у 9,4 млрд дол. США (22,8% від припливу ПІІ). Найбільші обсяги інвестування відбувались упродовж 2010–2013 років (32,7% від загального обсягу). 87% таких інвестицій було спрямовано до підприємств реального сектору. У 2014–2015 роках спостерігався відтік коштів з України через політичну ситуацію та війну на сході держави.

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій з 2002 по 2019 рр., млн дол. США

Роки	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
2002	693		-5		+698	
2003	1424	731	13	18	+1411	102.1%
2004	1715	291	4	-9	+1711	21.3%
2005	7808	6093	275	271	+7533	340.3%
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23.8%
2007	9891	4287	673	806	+9218	60.7%
2008	10913	1022	1010	337	+9903	7.4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53.0%
2010	6495	1679	736	574	+5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	+7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	+7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92.7%
2015	2961	2551	-51	-162	+3012	907.4%
2016	3284	323	16	67	+3268	8.5%
2017	2202	-1082	8	-8	+2194	-32.9%
2018	1858	-344	-5	-13	+2360	7.6%
2019	2610	+752	648	653	+2422	2.6%

Джерело: таблиця сформована за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [10, 11]

У 2016–2019 роках спостерігається наростання чистого притоку коштів у

менших обсягах, ніж напередодні кризи. У 2016 році вони забезпечили 4,1%, у 2017 – 10,4%, у 2018 – 20,6% приливу ПІІ в Україну. У 2019 році – 34,1% притоку ПІІ в Україну [15].

У 2014 році була розроблена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», яка включала в себе 62 реформи та 10 заходів першочергового значення, передбачала 25 КРІ (Key Performance Indicators – ключові показники ефективності), у числі яких очікуваний обсяг чистих надходжень прямих іноземних інвестицій за 2015–2020 рр. прогнозувався на рівні 40 млрд USD. На жаль, такі прогнози в Україні не справдились.

У першому кварталі минулого року в Україні спостерігалась негативна тенденція, що пов'язано з надходженням прямих іноземних інвестицій. Приплив інвестицій в першому кварталі поточного року становив 943 млн доларів, а відтік на суму майже 1,6 млрд. У НБУ відтік пов'язують з вилученням реінвестованих доходів підприємств і компаній реального сектору економіки.

Найбільші обсяги операцій з інвестиціями здійснювались через Кіпр, Нідерланди, Швейцарію, Великобританію (рис. 3). На ці країни припадало близько 70% прямих іноземних інвестицій.

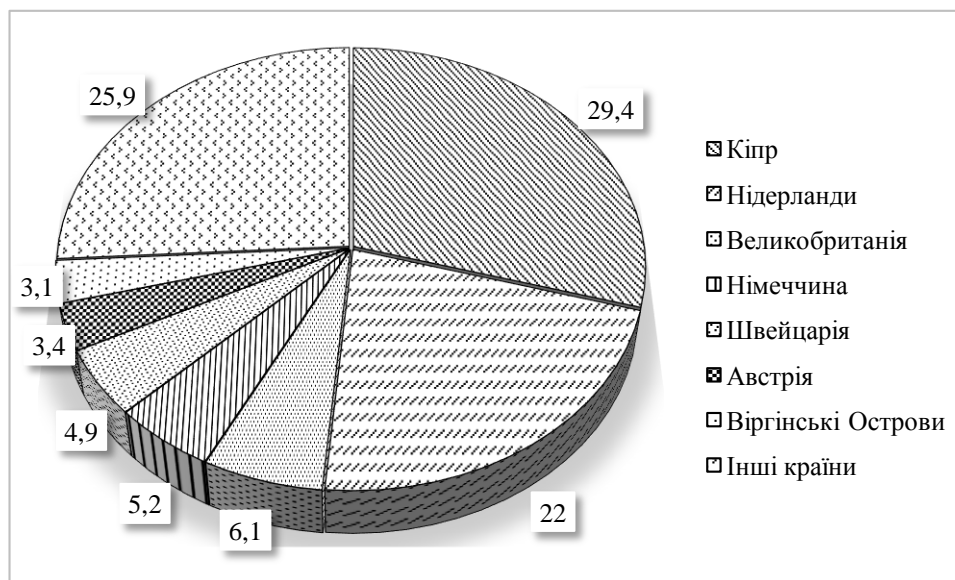

Рис. 3. Структура прямих іноземних інвестицій до України за країнами донорами, %

Джерело: таблиця сформована за даними НБУ [10]

У 2019 році в економіку України інвестували: Кіпр – 761 млн дол., Нідерланди – 438 млн дол., РФ – 220 млн дол., Швейцарія – 133 млн дол., Німеччина – 89,9 млн дол. За даними Держкомстат усього іноземних інвестицій в економіці України – 34,7 млрд дол. Більше 70% з них припадає на країни ЄС [15].

На рис. 4 зображено розподіл прямих інвестицій за країнами у млн дол США. Перспективними для нашої країни є галузі: АПК, енергетика, ІТ та інфраструктура.

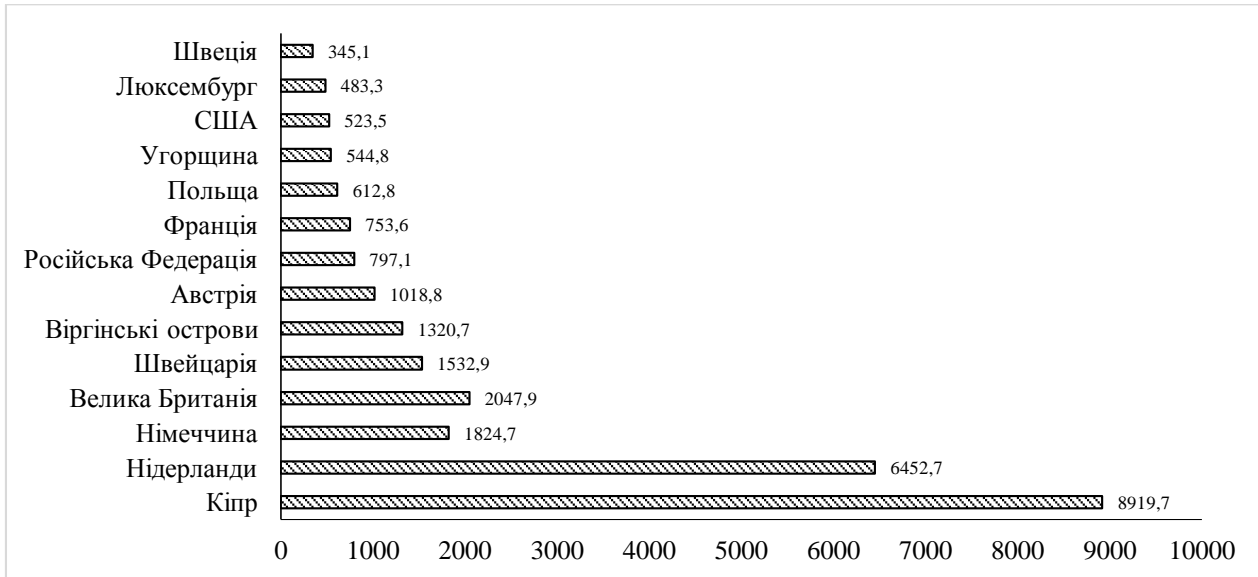

Рис. 4. Розподіл прямих інвестицій за країнами, млн дол. США
Джерело: таблиця сформована за даними НБУ [10]

З рис. 4 видно, що спостерігається зростання інвестицій з Кіпру, у той час як скоротились інвестиції з Нідерландів, Великої Британії, РФ та Австрії порівняно з попереднім роком.

Таблиця 2

**Структура прямих іноземних інвестицій в Україну
за видами економічної діяльності, %**

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій на 1 січня, %		Відхилення, 2019 р. до 2016 р.
	2016 рік	2019 рік	
Промисловість	30,8	33,0	+2,2
Сільське, лісове та рибне господарство	1,6	1,7	+0,1
Будівництво	3,2	2,9	-0,3
Фінансова та страхова діяльність	13,5	10,9	-2,6
Інформація та телекомунікації	6,5	6,8	+0,3
Оптова та роздрібна торгівля	15,9	16,7	+0,8
Операції з нерухомим майном	11,7	12,4	+0,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	7,0	6,3	-0,7
Інші види економічної діяльності	9,8	9,3	-0,5
Усього	100,0	100,0	x

Джерело: таблиця сформована за даними НБУ [10]

У першому кварталі 2020 р. інвестиції з Кіпру скоротилися на 1,4 млрд дол., з Німеччини – на 427,5 млн дол., з Нідерландів – на 178,4 млн дол. При цьому інвестиції зі Швейцарії зросли на 112,1 млн дол., з Польщі – на 48 млн дол., з Франції – на 45 млн дол., з Австрії – на 38,5 млн дол. [14].

У табл. 2 та на рис. 5 наведено зміну надходжень іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності у 2016 та 2019 роках та розподіл прямих інвестицій за галузями у 2019 році.

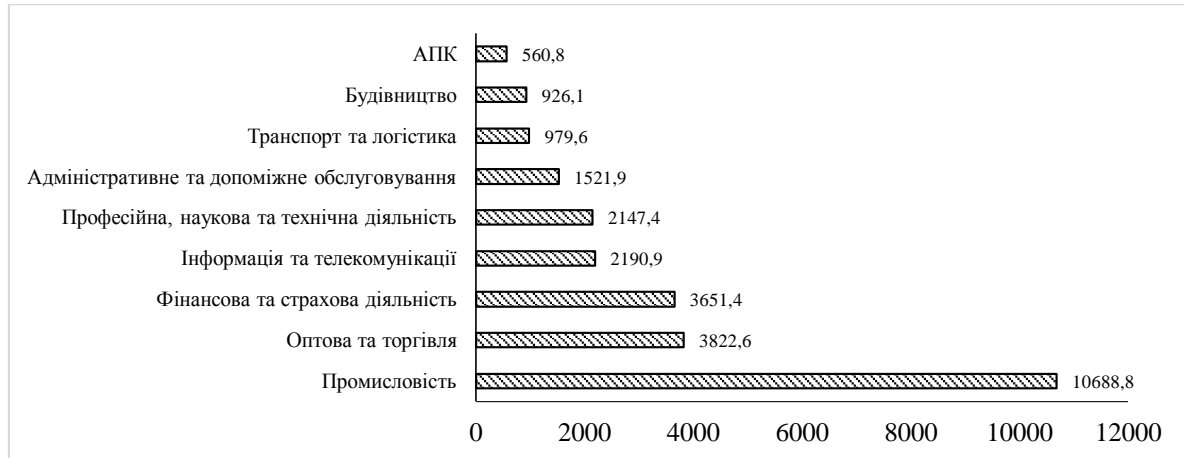

Рис. 5. Розподіл прямих інвестицій в Україні за галузями, млн дол. США у 2019 р.

Джерело: таблиця сформована за даними НБУ [10]

Найвищий відтік інвестицій у першому кварталі 2020 р. був у сфері української промисловості – майже 1,6 млрд дол. Водночас, інвестиції спрямовані до сфер фінансів і страхування, ІТ, а також професійної, наукової та технічної діяльності.

У табл. 3 наведено обсяг ПІІ за областями у I кварталі 2019 та 2020 рр.

Таблиця 3

Притік та відтік прямих іноземних інвестицій за областями до України, млн дол. США

Область	I квартал 2019	I квартал 2020
Вінницька	-42,8	-44,8
Волинська	-3,3	+11,3
Дніпропетровська	+219,6	-426,9
Донецька	-161,6	-393,5
Житомирська	+15,7	-18,6
Закарпатська	+7,5	+13,7
Запорізька	-4,2	-45,7
Івано-Франківська	-3,4	-176,1
Київська	-94	-111,3
Кіровоградська	+2	-1,3
Луганська	+15,7	-344,4
Львівська	+35,6	-114,8
Миколаївська	+12	-25,1
Одеська	+2,7	-11,8
Полтавська	+97,8	-114,8
Рівненська	+20,9	-157,9
Сумська	+12	-39,9
Тернопільська	+13	+8,8
Харківська	-69,1	-3,3
Херсонська	+53,3	+22,1
Хмельницька	-2,6	-33,9
Черкаська	+21,2	-69,4
Чернівецька	+7	+0,5
Чернігівська	+8,3	+30,6
м. Київ	+761,5	+188,4
Всього	+943	-1553

Джерело: таблиця сформована за даними НБУ [10]

Найбільший відтік інвестицій у регіонах України спостерігався з Дніпропетровської, Донецької та Луганської областей. Приплив коштів зростає в інвестиційні проекти Києва, Волинської, Чернігівської та Херсонської областей.

Розглядаючи галузеву структуру надходжень інвестицій в Україну, варто зазначити, що найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі промисловості, оптова та роздрібна торгівля, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном. Якщо порівняти 2019 та 2020 роки, то можна відзначити, що у 2019 збільшилась частка залучених інвестицій у промисловість, оптову та роздрібну торгівлю та операції з нерухомим майном та зменшилась – у будівництво, фінансову та страхову діяльність, наукову та професійну сферу.

У першому кварталі 2020 року порівняно з цим же періодом 2019 року спостерігалось зменшення надходжень ПІІ у всіх галузях, зокрема найбільше скорочення у промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі, транспорті, складському господарстві, операціях з нерухомістю [14].

На рис. 6 представлено галузеву структуру надходжень інвестицій в Україну у 2019 році.

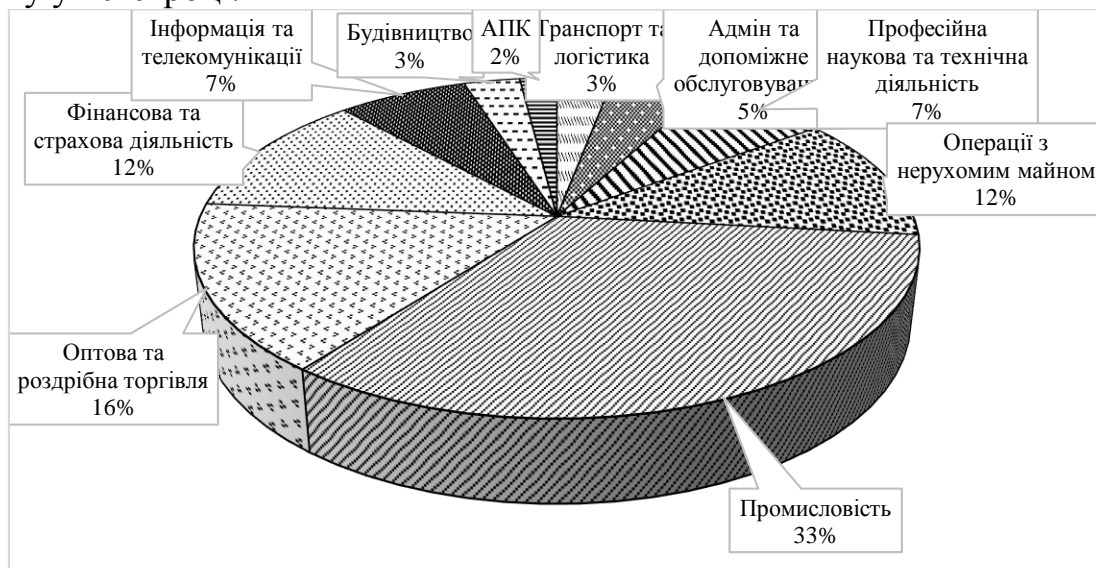

Рис. 6. Розподіл прямих іноземних інвестицій за галузями, %
 Джерело: таблиця сформована за даними НБУ [10]

Інвестиційно привабливими залишаються підприємства торгівлі, будівельні, підприємства ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, організації, які здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям. Серед галузей переробної промисловості найбільші обсяги інвестицій зосереджені на підприємствах із виробництва харчових продуктів, металургійного виробництва, машинобудування.

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, є достатньо інтегрованою у світове господарство хоча є порушення макроекономічної стабільності на зовнішніх ринках.

Характеризуючи динаміку надходжень інвестицій за їхніми видами та за видами капіталу можна відзначити, що протягом 2005–2019 року переважало надходження прямих інвестицій, але у 2017–2019 роках частка надходжень портфельних інвестицій значно зросла. Щодо чистого надходження інвестицій за видами капіталу, то протягом 2005–2019 рр. відбувалось коливання часток акціонерного та боргового капіталу у чистому приливі інвестицій за видами капіталу, у 2014 відбулось значне скорочення частки боргового капіталу, у 2016 році спостерігалось незначне збільшення частки акціонерного капіталу [15].

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, з яких у першому півріччі здійснено 73,3% капіталовкладень.

Інвестиційну привабливість характеризують ряд індексів, наприклад, індекс інвестиційної привабливості країн (International Business Compass), що розраховується німецькою аудиторською компанією V&O спільно з Гамбурзьким інститутом світової економіки (HWWI). Ураховуються обсяги валового національного боргу, питома вага та надходження ПП на душу населення, рівень інфляції, річні зміни споживчих цін, рівень інвестиційної свободи, обсяг інвестиційних обмежень руху капіталу, споживчі витрати приватних домогосподарств на одну людину у постійних цінах.

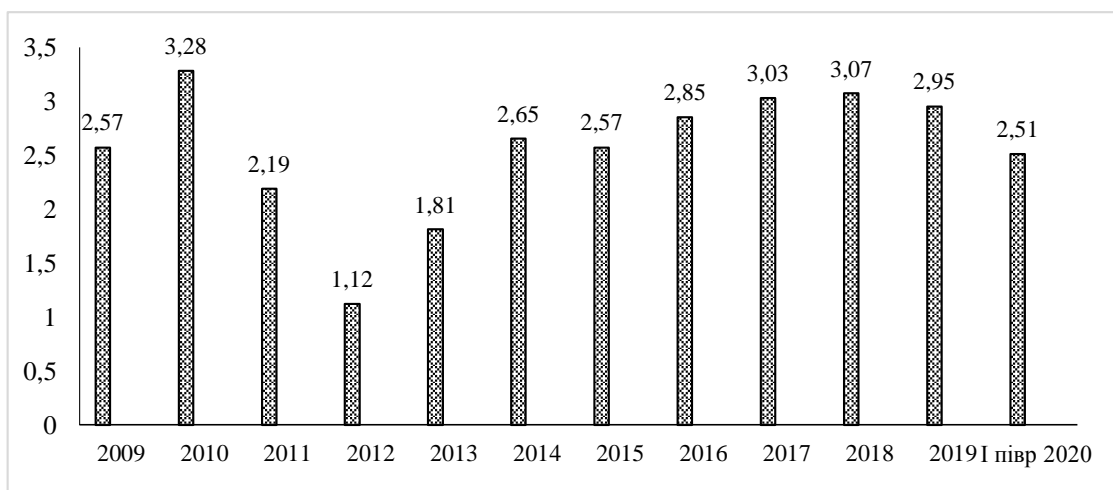

Рис. 7. Індекс інвестиційної привабливості України, %

Джерело: Рейтинг Doing Business [12]

Україна зайняла 64 сходинку в рейтингу інвестиційної привабливості Doing business-2020, покращивши позицію минулого року на 7 пунктів (71 на 64 серед 190 країн світу). Очолила рейтинг інвестиційної привабливості Doing business-2020 Нова Зеландія, серед країн пострадянського простору найвище розташувалась Грузія (сьоме місце).

На другому місці у загальному рейтингу – Сінгапур, на третьому – Гонконг. Замикають топ-5 Данія та Південна Корея. Також до топ-10 увійшли США, Грузія, Велика Британія, Норвегія та Швеція.

Серед пострадянських країн – Литва на 11 місці, Естонія – на 18, Латвія – на 19, Казахстан – 25, РФ – 28, Молдова – 48, Білорусь – 49 [13].

Існує індекс інвестиційної довіри від Компанії А.Т. Kearney (FDI – Confidence Index by A – by A.T. Kearney). Індекс довіри прямих іноземних інвесторів А.Т. Kearney визначається шляхом опитування компаній різних країн світу, річний обіг яких перевищує 500 млрд дол. США.

Індекс інвестиційної привабливості України в першому півріччі 2020 року знизився до 2,51 бала (при максимальному показнику 5 балів) порівняно з 2,95 бала у другому півріччі 2019 року [9, 13].

Погіршення настроїв інвесторів можна порівняти з посткризовими настроями 2015 року. До негативних чинників інвестиційного клімату відносять: вимушені карантинні заходи, кадрові зміни в уряді, уповільнення темпів реформ, корупція, недосконала боротьба з реформуванням судової та правоохоронної системи та низку інших [18].

Індекс інвестиційної привабливості досліджує European Business Association (ЕВА) (визначається на підставі експертних оцінок перших осіб компаній-членів Асоціації та розраховується декілька разів на рік).

Індекс інвестиційної привабливості України за 5-ти бальною оцінкою формує і публікує Європейська Бізнес Асоціація. За її оцінками, за час існування рейтингу з 2008 року індекс ніколи не досяг рівня 4 балів [12].

Інформація про обсяг прямих іноземних інвестицій в економіках країн світу міститься у статистичних звітах МВФ. Оцінку та статистику світових інвестицій публікує видання Світового банку «Показники світового розвитку» (World Development Indicators).

До позитивних зрушень можна віднести запуск ринку землі, валютну лібералізацію, продовження співпраці з МВФ, зниження облікової ставки НБУ.

Загалом низький рівень інвестиційної привабливості України зумовлює потреби впровадження стратегії розвитку країни, визначення завдань, які мають бути вирішені у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Об'єктивно необхідною є розробка «Програми розвитку економічного і соціального розвитку України» на період до 2025 р., що стане важливим кроком для досягнення сталого розвитку на основі комплексного і скоординованого підходу на глобальному, регіональному, національному та місцевому рівнях.

Для підвищення інвестиційної привабливості необхідно враховувати низку факторів:

- економічні (зростання ВВП, регулювання розміру внутрішнього та зовнішнього боргів, зменшення рівня тіньової економіки);
- організаційно-правові (дієва законодавча база, управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади);

- міжнародні (співпраця з міжнародними організаціями, підвищення міжнародного рейтингу країни);
- фінансові (регулювання розміру відсоткової ставки за кредитами, доходність бюджету);
- соціально-культурні (достатній рівень забезпеченості населення, рівень охорони здоров'я і медичного обслуговування, нормальні житлові умови);
- характеристика потенціалу країни (наявність трудових, земельних, енергетичних, науково-технічних ресурсів);
- загальні умови господарювання (розвиток галузей матеріального виробництва, підтримка екологічної безпеки);
- розвиток ринкової економіки (наявність вільної конкуренції, стабілізація рівня інфляції).

Більшість інвесторів не очікують покращення бізнес-клімату в Україні, лише 15% вважають український ринок привабливим. Більшість інвесторів не планує нових інвестицій, а ті, котрі вже розпочали свої проекти, мають намір вдатися до оптимізації видатків, заходів з утримання персоналу і до цифрової трансформації. Інвестори переглядають свої наміри через уповільнення реформ, слабку судову та правоохоронну реформи, макроекономічну нестабільність, низьку якість кадрової політики.

Для залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України необхідно: створювати нові робочі місця, підвищувати кваліфікацію робочої сили, сприяти розвитку технологій, підвищенню експортних показників, конкурентоспроможності підприємств, регіону, країни. Підвищення інвестиційної привабливості можна забезпечити шляхом створення належних умов реалізації інвестиційних проектів, зміцнення національної валюти, нарощування міжнародних резервів.

Висновки. Отже, стан міжнародної інвестиційної привабливості на сучасному етапі не відповідає необхідному відтворювальному рівню, індекс інвестиційної привабливості України у першому півріччі 2020 року є найнижчим з 2015 року, тому потрібно вживати необхідних заходів та змінювати тактику стосовно залучення іноземних капіталів. Тільки за ефективною інвестиційною політикою, вдосконалення чинного законодавства та судової системи, реалізації економічних та адміністративних реформ, а також ефективною боротьби з корупцією та детінізацією економіки країна зможе покращити інвестиційну привабливість та активізувати роботу із залучення іноземних інвесторів.

Стосовно галузевих пріоритетів, то більшість інвесторів інвестують у галузі переробної промисловості, оптової та роздрібною торгівлі нових товарів, де представлено великий асортимент, швидко окупаються витрати та невисокі комерційні ризики. Тому необхідно здійснювати регулярну роботу щодо розробки програм, стратегій, інвестиційних проектів з урахуванням об'єктивно сформованої стратегії у цих галузях. Також ефективними є галузі, які не потребують довгострокових капіталовкладень і освоєння нових технологій, зокрема фінансовий сектор та сектор нерухомості.

Останнім часом в Україні відбулось декілька позитивних зрушень у сфері інвестиційної привабливості: валютна лібералізація, продовження співпраці з МВФ, зниження облікової ставки НБУ, стабільність національної валюти та запуск ринку землі.

Надходження в країну міжнародних інвестицій сприятиме розвитку підприємств, організацій та в подальшому призведе до ефективного розвитку економіки зі збільшенням виготовлення конкурентоспроможної вітчизняної продукції.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>. (дата звернення 04.10.2020).
2. Вербіцька І.І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та перспективи. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Випуск 22. С.150–154.
3. Геєць В.М. Подолання квазіринковості – шлях до інвестиційно орієнтованої моделі економічного зростання. *Економіка України*. 2015. № 6. С. 4–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2015_6_2
4. Грицаєнко Г., Грицаєнко М. Інвестиційна привабливість України. *Agricultural and resource economics*. 2017. Vol. 3. No 1. С. 80–93.
5. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 01.10.2020).
6. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави К.: НІСД, 2012. 336 с.
7. Задоя А.О. Міжнародна інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.
8. Задоя А.О. Міжнародні рейтинги та прямі іноземні інвестиції. *Академічний огляд*. 2018. №1 (48). С.73–79.
9. Індекс інвестиційної привабливості України впав вперше за кілька років URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html> (дата звернення: 01.10.2020)
10. Національний Банк України. Офіційне інтернет-представництво URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2020).
11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://minfin.gov.ua>. (дата звернення: 01.10.2020).
12. Рейтинг стран. Doing Business. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html> (дата звернення 04.10.2020)
13. Рейтинг стран мира по уровню прямых иностранных инвестиций URL: <https://gtmarket.ru/ratings/foreign-direct-investment-index> (дата звернення: 01.10.2020).

14. Скільки іноземних інвестицій надійшло до України у 2020 році. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/09/04/infografika/finansy/skilky-inozemnykh-investyczij-nadijshlo-ukrayiny-2020-roczy> (дата звернення 04.10.2020)

15. Чому зростає інвестиційна привабливість України – експерти. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/chomu-zrostaie-investitsijna-privablivist-ukrajini-eksperti-1594579.html>.

16. Штепенко К. П., Забураєва О. Ю. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення. *Ефективна економіка*. 2019. №5 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7040> (дата звернення: 01.10.2020).

17. Юрчук Н. П., Вовк В. Ю., Топіна Р. П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концентрації сталого розвитку економіки України. *Агросвіт*. 2019. № 3. С. 53-61.

18. Moody's повысило кредитный рейтинг Украины. URL: <https://korrespondent.net/business/economics/3880459-Moodys-povysylo-kredytnyi-reitynh-ukraynu>. (дата звернення 04.10.2020).

References

1. *Zakon Ukrainy Pro rezhym inozemnoho investuvannia vid 19.03.1996 № 93/96-VR [Law of Ukraine On the regime of foreign investment of 19.03.1996 № 93/96-VR]*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-vr> [in Ukrainian].

2. Verbitska, I.I. (2018). Investytsiina pryvablyvist ukrainy: problemy ta perspektyvy [Investment attractiveness of Ukraine: problems and prospect] *Economics and management of the national economy - Economics and management of the national economy*, 22, 150-154 [in Ukrainian].

3. Heiets, V.M. (2015) Podolannia kvazirynekovosti – shliakh do investytsiino oriientovanoi modeli ekonomichnoho zrostannia [Overcoming quasi-marketing is the way to an investment-oriented model of economic growth] *Ukraine economy - Ukraine economy*, 6, 4-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk__6_2

4. Hrytsaienko, H., Hrytsaienko, M. (2017). *Investytsiina pryvablyvist Ukrainy [Investment attractiveness of Ukraine] [Agricultural and resource economics]*. Vol. 3, 1, 80–93 [in Ukrainian].

5. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]* Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>. (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

6. Zhalilo Ya.A. Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhav [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state] *Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state*, K, NISD, 2012, 336.

7. Zadoia A. (2018) Mizhnarodna investytsiina diialnist [International Investment Activity] *International Investment Activity: textbook*, Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia, 122 .

8. Zadoia A.O. (2018). Mizhnarodni reitynhy ta priami inozemni investytsii . [International ratings and foreign direct investment] *Academic review - Academic review*, 1 (48), 73-79 [in Ukrainian].

9. *Indeks investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy vpav vpershe za kilka rokiv [Ukraine's investment attractiveness index fell for the first time in several years]* Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html> (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

10. *Natsionalnyi Bank Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo [National Bank of Ukraine. Official website]* Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=29318281> (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

11. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Financial Portal of the Ministry of Finance of Ukraine] Retrieved from <http://minfin.com.ua> (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

12. *Reitynh ctran. Doing Business [Ranking of countries. Doing Business]* Retrieved from [http:// https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html](http://https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html) (data zvernennia: 04.10.2020) [in Ukrainian].

13. *Reitynh stran myra po urovniu priatymkh ynostrannykh ynvestytsyi [Ranking of countries in the world by the level of foreign direct investment]* Retrieved from <https://gtmarket.ru/ratings/foreign-direct-investment-index> (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

14. *Skilky inozemnykh investytsii nadiishlo do Ukrainy u 2020 rotsi [How much foreign investment came to Ukraine in 2020]* Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2020/09/04/infografika/finansy/skilky-inozemnykh-investyczij-nadijshlo-ukrayiny-2020-roczy> (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

15. *Chomu zrostaie investytsiina pryvablyvist Ukrainy – eksperty [Why Ukraine's investment attractiveness is growing - experts]* Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/publications/chomu-zrostaje-investitsijna-privablivist-ukrajini-eksperti-1594579.html> [in Ukrainian].

16. Shtepenکو, K. P. and Zaburaeva, O. Yu. (2019), Analysis of direct foreign investments in the economy of Ukraine and the precipitations of necessity of their attraction [Analysis of foreign direct investment in the economy of Ukraine and the preconditions for the need to attract them] *Efektivna ekonomika - Efficient economy*, 5, Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040> (data zvernennia: 01.10.2020) [in Ukrainian].

17. Yurchuk, N. P., Vovk, V. Yu., Topina R. P. (2019) Innovatsiino-investytsiina diialnist yak osnova realizatsii kontsentratsii staloho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Innovation and investment activity as a basis for the implementation of the concentration of sustainable development of Ukraine's economy] *Agrosvit – Agroworld*, 3, 53-61.

18. *Moody's povysylo kredytnyi reitynh Ukrainy [Moody's upgraded Ukraine's credit rating]* Retrieved from <https://korrespondent.net/business/economics/3880459-Moody-s-povysylo-kredytnyi-reitynh-ukrayny> [in Ukrainian].

Відомості про автора

ХАЄЦЬКА Ольга Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, завідувач кафедри економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: haetska@vsau.vin.ua).

КНАІЕТСКА Olha – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Economics Department, Head of the Department of Economics, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna str., e-mail: haetska@ivsau.vin.ua).

ХАЕЦКАЯ Ольга Петровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, заведующая кафедрой экономики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, м. Винница, ул. Сонячна, 3, e-mail: haetska@vsau.vin.ua).

УДК: 339: 316. 32 (477)

DOI: 10.37128/2411-4413-2020-3-10

**ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА
ФОРМУВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧ-
НОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

СТАВСЬКА Ю.В.,
*кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та
туризму,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

У статті розглядаються проблеми реалізації та вдосконалення зовнішньоекономічної політики України в умовах глобалізації. Досліджено економічне відродження і самовизначення України, що нерозривно пов'язані з її входженням у сучасне світове господарство та з пошуком свого місця в процесах глобалізації.

З'ясовано загальносвітові тенденції формування сучасної ринкової економіки, що характеризують новий тип економічних систем ХХІ століття, які розвиваються на ринковій основі при регулюванні економічного життя суспільства державою і підтримці соціальної стабільності суспільства. Установлено проблеми інтеграції України до світової економіки. Визначено, що сучасна національна економіка не просто включена в систему світових зв'язків, але і є її активним рівноправним суб'єктом. Сформовано індекс глобальної конкурентоспроможності країни та її рейтинг.